

Професор Милан Злоковић

Архитектура и архитекти

Наде у широку, полетну и савралачку архитектонску дејатиност, које су искрено гајене пред крајем Другог светског рата, испуниле су се само у извесној мери. После толиких страховитих и у историји људског рода незапамћених разарања, остварења у области архитектуре имају, у величини случајева, колико код нас толико и у страним земљама карактер брзих и недовољно промишљених полуухвата квазититративне природе. Кобле последице таквих схваташа дошли су до изражaja првенствено у агрегата за спањавање и у становништву насељима, било да су она обновљена или изнова заснована. Мора се међутим признati да ипак има остава- дуларној координацији мера. Неприменима на овоме пољу су у току; научне установе којима су проблеми овакве врсте стављани у исклучиви затек, постоје скоро у свим индустриским земљама. Такав рад, захваљујући отпору многих архитектата, тече споро и ни из далека не достиче опуштављеност која је толико карактеристична за машинску и електротехничку индустрију, за индустрију аутомобила, авиона и разних других серпинских производа — индустрија које су самоникле и које, на чију ходу срећу, не носе у себи класе наследног оптерећења, као што је то случај у меркаптилизму грађевинске индустрије.

архитекти да има има остварених пројеката који претстављају озбиљне покушаје да се у границама економских могућности, уз најујука саралу грађевинске индустрије, стапи решић боље и смишљеније, у складу са стварним, колико материјалним толико и психичким потребама живачно исцрпеног човека XX века који у стану тражи, поред утобних, сунчаних и међусобно органички повезаних просторија, мир и спокојство у њима и око њих, у зеленилу — што даље од уличне буке и вреве.

Принципи по којима се дас пројектују и граде становништву најновијег датума. У оквиру њихове конструираје и опреме појављују се извесни који то име носе, ствараоци, научници, организатори, уопште људи од укуса, знања и умјена? Напокон — шта је архитектура за данашње архитеkte?

Чиниоци који, на значајан начин, указују на живу и моћну интервенцију индустрије. Многи архитекти, међутим, гледају на префабриковане конструктивне и опремне елементе као и на нове, синтетичке материјале, као неповеричке, а претежно из разлога слабо

развијене сарадње техничке продукције са пројектантима. Само у земљама са као развијеним индустриским потенцијалом могла је та сарадња да се испори и да као таква

„Архитектура је вештина уметничког трећења простора који долази до изражава помоћу конструкције.

рукама вештих и обдарених пројектаната, мењају и усавршавају трећај и изглед савремене куће. Кућа се, наиме, не гради више на традиционални начин, споро и заметно, већ се склапа и солидно уочаршује помоћу детаљно прouчених техничких метода, брзо али још увек релативно скупо. Разлог томе треба тражити у субјективном ставу архитектуре.

Од свих израза у области уметности, архитектура има овај који је највише подложан променама у време.

TRAŽITE SPORTSKE ŠTUCNE

материјалиним условима. Природа намеће стапне услове, а човек пролази. Клима са својим непогодама, материјали и љубавне особине, стабилност и њени закони, визуелне деформације, вечити и оптити смисаљнија и облик — претпостављају услове чији је карактер стапај. Функција, употреба, прописи, мода — напротив — памећу услове који су пролазни. Када зграда, потичи на човеку и природи, заловљава стапне и пролазне услове, онда ће она имати изразити карактер и стил и биће хармонична. Карактер, стил, хармонија обележавају пут који кроз истичи води дајути⁵.

тину води лепоти.⁴

Много строжи у својим размишљањима је Oscar Niemeyer, познати бразилјански архитект који архитектонско дело не раздваја од друштвене средине у којој је опо настало.

„Архитектура треба да изражава дух техничких и друштвених снага које преовлађују у извесију доба; али ако те снаге нису уравнотежене, сукоб који из таквог стања произлази пристрасан је према садржини дела и према делу као целини.“

У ХХ веку преовлађује техничко стваралаштво над чисто уметничким. Услед изванредних могућности, које потпују нови материјали у потпуно изменјеном конструкцивном склопу, неминовно је морало доћи до сукоба са застарелим концепцијама еклектичара и академичара. Њихов утицај је ногло опао и слободно се може рећи да је исчезао готово у свим земљама света. Увидело се, наиме, да се правилан развитак нове архитектуре ни у ком случају није могао постићи упорним и стерилним ослоњањем на стилске облике прошлих времена.

архитектура данашњег доба се налази у акутијој фази превирања. Раскип са градионичким методама грађења захтеваје је из основе измене начин просторног обликовања.

Нов правац у архитектури одбацијући академску формулу пројектовања, често је заистајувао. Архитекти — у већини случајева — занети раз

ним спољају, а заиста гра-
ним опојним крилатицама које
су бескомпромисно одбилају
стечена искуства заснована на
познавању културног наслеђа.
Почели су да се утврђују ко ће
међу њима бити оригиналнији и
„модернији“, и то доста че-
сто на уштрб здравог разумеваја.
Практична и економска страна
пројекта подређивала је фор-

малној. Формализму класичних редова архитектуре супротстављан је формализам гебдених кубичних маса, огромних стаклених површина под изゴвором „што више светлости, што више сунца“, без обзира на поднебље и климатске прилике, понекад у суштом искалу са урбанистичким амбијентом. Поред свега тога, не може се порећи да су данас у многим земљама успешно реализовани замашни објекти и урбанистички потези, споји скроз без разлике, дубоко прожести индивидуалистичким ставом њихових аутора.

На префабрикацији грађевинских елемената, чак и у мањем обиму, на озакоњену модуларну координацију нису додели магистри архитекте- ретским и изузетним случајевима.

Зашто је то тако и ко је за то одговоран? Известитејтор, пројектант или извођач радова?

Такво глишиште није оправдано. Тачно је, међутим, да на свету има много архитекта који нису ни изразити уметници, ни ствараоци, па као такви нису ни способни да сквате суштину проблематике која извире из сукоба индивидуалног занатства са колективном машинском продукцијом. Они ни данас још нису свесни да тај сукоб условљава корениту реформу традиционалних композициских метода, па према томе и педагошку преоријентацију на школама и факултетима за архитектуру. Да се у овом смислу нужно намеде допунско учеље и лично усвршавање архитекта у пракси, разуме се само по себи.

У наступајућој ери индустриске префабрикације у области „архитектуре“ мораћемо, стицјем оконности, да нестану повластице о праву самовласног пројектовања, поготово јакво се опењује и награђује; губи се из вила да сваки архитектонски објекат представља само онда истинску целину ако је његов идејни пројектант радио на њему до његове коначне реализације.

виставе пројектовања, па и то
у њој пољу масовне стапање
изградње. Само способним и
истакнутим пројектантима по-
вераваће се, у склопу смисиље-
них организованих и опремље-
них индустријских коалција, одговорно решавање илјенских
архитектонских проблема уз
свестрану подршку и помоћ
њихових осталих техничких
сарадника. Већ данас, сви објек-
ти који у свету важе као
 стандардна дела савремене ар-
хитектуре, не би били реали-
зованы да нису засновани на
тврдог коначног реализације.

зован да најде засновани на смишљеној координацији изда слабората из најразличитијих инжењерских грана које интегришу основну замисаљу главног пројектанта — њеног одговорног режисера и руководиоца.

У нашој земљи, архитектура,

Обећане су, од стране надлежних фактора, корените промене у области техничког пројектовања уопште. У интересу наше земље и њеног напредка по жељно је побољшање услова за квалитетнији рад у сви-

у своме правцу, има савремени карактер и најбоље је заступљена у објектима капијалне изградње. Из дана у дан све јача архитектонска и урбанистичка делатноста, међу о

